

voor het zich in Mackay bevindende kleine groepje van de *Partai Kebangsaan Indonesia*, voor de grotere groep van de heropgerichte, clandestien opererende *PKI*, voor de nog grotere groep van de (door die *PKI* gedirigeerde) *Sibar*, voor groepen inheemse militairen van het Knil en inheemse arbeiders in het depot van de Koninklijke Marine en voor een groot deel van de Indonesische zeelieden, wier politiek zelfbewustzijn in de jaren van ballingschap aanzienlijk was gegroeid.

Tweemaal schreven wij: 'achteraf gezien'. Inderdaad, voor wie deze paragraaf heeft gelezen, liggen de conclusies welke wij formuleerden, voor de hand, maar men dient te bedenken dat wij, een generatie later, een algemeen beeld hebben kunnen schetsen dat in die jaren zelf aan de Nederlands-Indische autoriteiten in Australië niet voor ogen stond. De persoonlijke contacten van de leidinggevende figuren lagen in kringen van op Groot-Brittannië georiënteerde conservatieven, kringen, anders gezegd, van de *United Australian* en van de *Country Party* die beide in oppositie waren – contacten met voormannen van de *Labour Party* en van de vakbonden die een nogal rauwe toon plachten aan te slaan, waren er, aldus onze indruk, nauwelijks. Wat de Indonesiërs betrof: van de leden van de Commissie was van der Plas de enige die vlot met hen kon spreken. Heel enkelen (Abdoelkadir, Roeslan, vermoedelijk ook Boerhanoeddin) waren openhartig jegens hem maar de meeste Indonesiërs hadden zich onder het Nederlands koloniaal regime aangewend, een slot op de mond te dragen.

Uit dit alles vloeide voort dat de Nederlands-Indische autoriteiten, menend een stevig, zij het uiterst simpel bouwsel op te trekken voor de bestuursstructuur van Nederlands-Indië na Japans nederlaag¹, zich in werkelijkheid in Australië op politiek drijfzand bevonden. De berichtgeving en de propaganda die van hen waren uitgegaan, hadden op leidende figuren uit de *Labour Party* en uit de vakbonden alsmede op die andere Australiërs die met de Indonesiërs sympathiseerden, geen of maar weinig indruk gemaakt en op de meeste Indonesiërs zelf een tegengesteld effect gehad, 'getroffen' als dezen waren (om opnieuw dr. Honig te citeren) 'door de onwaarachtigheid in de verklaringen over de gelijkheid van allen en de werkelijkheid: de discriminatie die bij de schepen en bij de andere werkzaamheden bestond.'

¹ Voor de opleiding van nieuwe bestuursambtenaren hadden zij in augustus '43 een Bestuurschool opgericht waarover wij in hoofdstuk 6 ('Van Mooks gouvernement') zullen schrijven – daar komt ook het gemilitariseerde bestuursapparaat: de *Netherlands-Indies Civil Administration* oftewel de *Nica* aan de orde.